Eğitim Bilimleri Çalışmaları

Editör
Doç. Dr. Harun ŞAHİN

LIVRE DE LYON
2022

Eğitim Bilimleri

Eğitim Bilimleri Çalışmaları

Editör
Doç. Dr. Harun ŞAHİN

LIVRE DE LYON
Lyon 2022

Eğitim Bilimleri Çalışmaları

Editör
Doç. Dr. Harun ŞAHİN

LIVRE DE LYON
Lyon 2022

Eğitim Bilimleri Çalışmaları

Editor • Doç. Dr. Harun Şahin • Orcid: 0000-0001-8307-4328
Cover Design • Motion Graphics
Book Layout • Mirajul Kayal
First Published • Haziran/June 2022, Lyon

ISBN: 978-2-38236-281-5

copyright © 2022 by Livre de Lyon
All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by an means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior written permission from the Publisher.

Publisher • Livre de Lyon
Address • 37 rue marietton, 69009, Lyon France
website • http://www.livredelyon.com
e-mail • livredelyon@gmail.com

LIVRE DE LYON

ÖN SÖZ

Günümüzde bilim ve teknolojide ortaya çıkan öngörülemez hızdaki değişme ve gelişmeler eğitimin, insan davranışlarını şekillendirmede var olan etkisini ve önemini gün geçtikçe daha da arttırmıştır. Bu bağlamda hemen hemen tüm ülkeler; dünyadaki bilimsel ve teknolojik gelişmelere koşut, ekonomik ve toplumsal kalkınmasında rol ve sorumluluk üstlenebilen nitelikli insan gücüne ihtiyaç duymaktadırlar. Nitekim çağın gereği değişen koşullar; toplumların gereksinim duydukları insan gücüne ilişkin niteliğin değişimini ve ülkelerin eğitim sistemleri ile sistemlerini oluşturan öğelerinde de yeni düzenleme ve yapılanmalara gidilmesini zorunlu kılmıştır. Bu zorunluluk sonucu toplumlar kendi istemleri ve bireyin yaşantıları bağlamında, eğitim sisteminin öğeleri kapsamında olduğu gibi özelinde de eğitim programlarının öğelerine yönelik yeni arayışlara yönelmişlerdir.

Öğrenmenin değişen doğası ve öğretmenin değişen rolleri gereği, sorumluluğu öğrenene özgü bireysel bir çabanın ürünü olan öğrenme; gelişigüzel ve kendiliğinden oluşan informal süreçlerin etkisinden öteye, daha çok kurumsal bir yapı niteliği taşıyan okulun kontrolü altında, planlı ve programlı öğretim etkinlikleri ile yaşantıya dönüştürülmeye çalışılan formal uygulamaların işe koşulduğu bir süreçtir.

Hiç kuşkusuz bilim insanları eğitim bilimleri ve öğrenme kuramlarının doğurguları ışığında, eğitimin temel öğeleri (Öğrenci, Eğitim Programı ve Öğretmen) bağlamında, diğer bilim alanlarında olduğu gibi "Eğitim Bilimleri ve Öğretmen Yetiştirme temel alanlarında nicel, nitel, karma araştırma modelleri kapsamında sayısız araştırma ve çalışmalar yapmaktadırlar.

Eğitim Bilimleri ve Öğretmen Yetiştirme Temel Alanına özgü alt disiplin alanlarına özgü çalışmaları kapsayan kitabımız, bu alanda güncel çalışma ve yeni araştırmalar yapan bilim insanlarını bir araya getirmeyi ve gelecekte de

olası bilimsel tartışma ve araştırmalara da ışık tutmayı amaçlamaktadır. Kitabın ortaya çıkmasında yazıları ile katkıda bulunan tüm yazarlara ve çalışmaların bilimsel açıdan yayına uygunluğunun değerlendirilmesinde hakem olarak katkılarını esirgemeyen meslektaşlarımıza teşekkürü bir borç bilirim.

Doç. Dr. Harun ŞAHİN

İÇİNDEKİLER

	ÖN SÖZ	I
BÖLÜM I.	EĞİTİMDE YARATICI PROBLEM ÇÖZME TEKNİKLERİ	1
	Hüseyin YOLCU & Orhan KARAMUSTAFAOĞLU	
BÖLÜM II.	COVİD-19 PANDEMİ SÜRECİNDE UZAKTAN EĞİTİMDE VE SONRASINDA ÖĞRETMEN OLMAK: ORTAOKUL MATEMATİK ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİ	25
	Canan ÇOBAN & Ahmet Murat ELLEZ	
BÖLÜM III.	EĞİTİM POLİTİKALARI BAĞLAMINDA İSVEÇ, FİNLANDİYA, DANİMARKA ve TÜRKİYE EĞİTİM SİSTEMLERİ VE YETİŞKİN EĞİTİMİNİN KARŞILAŞTIRILMASI	59
	Osman Ferda BEYTEKİN & Figen ATA ÇİĞDEM	
BÖLÜM IV.	BİR ÖZGÜRLEŞME PRAKSİSİ OLARAK EĞİTİMİN DİYALOGCU MAHİYETİ: FREİRE'Cİ BİR DEĞERLENDİRME	105
	Zeynep KANTARCI BİNGÖL	
BÖLÜM V.	EĞİTİMDE ÖDÜLLENDİRME ÖRGÜTSEL ADALET VE ÖRGÜTSEL SİNİZM BAĞLAMINDA KARMA BİR ARAŞTIRMA	149
	Murat AKYÜZ & Taner TUNÇ	
BÖLÜM VI.	BELİREN YETİŞKİNLİKTE UYUM İHTİYAÇLARI VE BAĞIMLILIKLARIN PANDEMİ SÜRECİ ETKİLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	173
	Fatma Ebru İKİZ & Elif AKKOL & Elifnaz BAYKAL Melis KILINÇ	
BÖLÜM VII.	ARAZİ ÇALIŞMALARININ COĞRAFYA ÖĞRETMENİ ADAYLARININ ÖĞRENME VE ÖĞRETME STİLLERİNE ETKİLERİ	187
	İbrahim HİMMETOĞLU & Abdullah TÜRKER	

BÖLÜM VIII. ÖĞRENCİ BAKIŞ AÇISI İLE DİJİTAL HİKÂYE UYGULAMALARI: BİR DURUM ÇALIŞMASI 209

Fatih PALA

BÖLÜM IX. ÇAĞDAŞ EĞİTİM AKIMLARI ÜZERİNE: ÇOCUKTAN HAREKET AKIMI1 229

Bilge ASLAN ALTAN & Güler GÖÇEN KABARAN

BÖLÜM X. HEAD START PROGRAMI 255

Esra ERGİN & Büşra ERGİN & Kübra ÜSTÜNDAĞ

BÖLÜM XI. DÖRT İŞLEMDE YAŞANAN ZORLUKLARIN CİNSİYET, SINIF ve OKUL SEVİYESİNE GÖRE İNCELENMESI 275

Yasemin KUBANÇ

BÖLÜM XII. OKULLARDA DİYABET YÖNETİMİ 279

Yasemin KUBANÇ

BÖLÜM XIII. DEVLET OKULLARI İLE ÖZEL OKULLARDA ÖĞRENİM GÖREN İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN MÜZİK DERSİNE İLİŞKİN TUTUMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI (SAKARYA İLİ ÖRNEĞİ) 295

Irmak ATEŞ ASLAN & Gamze Elif TANINMIŞ

BÖLÜM XIII

DEVLET OKULLARI İLE ÖZEL OKULLARDA ÖĞRENİM GÖREN İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN MÜZİK DERSİNE İLİŞKİN TUTUMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI (SAKARYA İLİ ÖRNEĞİ)

A Comparative Study on Students' Attitude towards Music Lessons in Public and Private Elementary Schools (Sample of Sakarya Province)

Irmak ATEŞ ASLAN[1] & Gamze Elif TANINMIŞ[2]

[1] (Yüksek Lisans Öğrencisi) Gazi Üniversitesi,
e-mail: irmakkates@hotmail.com
Orcid: 0000-0003-2922-0587

[2](Doç.Dr.) Gazi Üniversitesi, e-mail: gamzeb@gazi.edu.tr
Orcid: 0000-0001-8593-8425

1. Giriş

Bireylerin çok yönlü yetişmesi açısından, eğitimin en etkili kollarından biri şüphesiz ki müzik eğitimidir. Sun (2006)'a göre "müzik eğitimi; söyleme, dinleme ve çalma temelleri üzerine dayanmalıdır. Şarkı söyleyerek gelişen duygu ve düşünce birliğinin yanında, dinleme, öğrencinin zeka gelişimi ve beğenisini beslerken, çalgı çalma da algı ve devinişsel beceriler arasında bağlantı kurulmasına yardımcı olmaktadır." Bu nedenle çocuğun bilişsel, duyuşsal ve devinişsel boyutlarıyla bir bütün olarak gelişmesinde, üst düzey müziksel davranışlar kazanmasında ve müziği sevmesinde müzik dersinin önemi büyüktür.

Tufan 1992'de yaptığı çalışmasında MEB müzik ders programlarının hedefinin, uygar insan yetiştirmede çocuğu ya da genci her yönüyle tamamlamak amacıyla kulağını, sesini, zevkini eğitmek ve ona genel bir müzik kültürü kazandırmakla beraber, müzikal yönden diğerlerinden farklı yeteneklere sahip olan öğrencilerin saptanması ve yönlendirilmesi gibi, baştaki hedefi bütünleyen yeni düşünce ve yaklaşımları da içermesi gerektiğini ifade etmiştir.

Türkiye'de örgün müzik eğitiminin dört basamağından biri olan ve 7-14 yaş arası çocuklara sekiz yıllık zorunlu-kesintisiz eğitim veren ilköğretim basamağında müzik dersi ilk üç sınıfında/yılında haftada 2 saat ve son beş sınıfında haftada 1 saat okutulmaktadır. Örgün genel müzik eğitimi, ilköğretim okullarının ilk beş sınıfında sınıf öğretmenleri ve son üç sınıfında müzik öğretmenleri tarafından yürütülmektedir (Özgül, 2007).

Müzik dersi temel kazanımları doğrultusunda bu kazanımların sonuçlarına bakılarak bir takım tutumlar meydana gelmektedir. İlköğretim müzik eğitiminde, öğrenci tutum ve müziksel davranışlarının erken oluşması ve kalıcı olması büyük önem taşımaktadır.

TDK'ya göre kelime anlamı, tutulan yol, davranış olan tutum terimi sosyal psikolojide genel olarak "Bir bireye atfedilen ve onun psikolojik bir nesneye ilişkin düşünce, duygu ve muhtemelen davranışlarını organize eden bir eğilime işaret etmek için kullanılmaktadır" (Aydın, 2004). Kısacası bireyin diğer insanlar ve nesnelere karşı olan değerlendirmeleridir. Bireyin davranışlarını yönlendirir, düşüncelerinde ve duygularında tutarlı olmasını sağlar.

Erkuş (2003), tutumlar ve tutumların oluşması, değişmesi ya da değiştirilmesi ve ölçülmesinin genelde psikolojinin, özelde ise sosyal psikolojinin önemli konularından biri olduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda tutumun, zekâ ve güdü gibi pek çok psikolojik değişken ile bileşik, doğrudan gözlenemeyen ve gözlenen bazı davranışsal göstergelerle yordanan kuramsal bir değişken olduğunu ifade etmiştir.

Tutumun yapılan birçok tanımı bulunmaktadır. Örneğin, Smith (1994) tutumu, bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan bir eğilim olduğunu ifade ederken (akt. Kağıtçıbaşı, 2005). Anderson tutumu, bir nesne ile karşılaşıldığında, uygun olan ve olmayan tarzda tepki vermek için bireyin eğilimli olması veya hazırlanmasını sağlayan, orta düzeyde yoğunluğun olduğu bir heyecan olarak açıklamıştır. Allport (1935) ise tutumu, bireyin ilgili durum ya da nesnelere ilişkin tepkisi üzerinde dinamik ya da yönlendirici bir etki yapan, yaşantı içinde biçimlenmiş bir zihinsel ya da sinirsel hazırlık durumu olarak tanımlamıştır (akt.

Erkuş, 2003). Doob ise tutumu, bireyin içinde yaşadığı toplumda önemli olduğu düşünülen örtülü ve güdüleyici bir tepki olarak tanımlarken (Tavşancıl, 2002), tutum konusunda yapılan araştırmalar tutumun erken yaşlarda edinildiğini ve o konu ile ilgili çok önemli deneyimler ya da yaşantılar olmadıkça kolay kolay değişmediğini göstermiştir (Kocabaş, 1997).

Bu bağlamda tutumlar doğuştan gelen özellikler olmayıp, çoğunlukla yaşantılar sonucunda gelişen koşullar çerçevesinde şekillenmektedir. Birçok araştırma çocukların ilköğretim sonuna doğru kazandığı tutumları değiştirmenin güç olduğunu ortaya koymaktadır.

Bireyin her seviyedeki davranışlarını yönlendiren, bilişsel, duyuşsal ve davranışsal ögelerden oluşan tutum, müzik öğrenme sürecindeki iç koşullardan biridir (Selçuk Otlak, 2019). Saruhan ve Deniz'e (2011) göre eğitimin verimliliğini artırmak ve yüksek düzeyde tutmak için öğrencilerin derse karşı ilgi ve tutumlarının farkında olmak ve değişimleri gözlemlemek gerekmektedir. "Müzik dersinin amacına ulaşmasında tutumlar müzik eğitimi araştırmalarında sıklıkla incelenen ve akademik başarıya yön verebilen en önemli değişkenlerden biri olmuştur " (Özmenteş, 2006). Bu nedenle genel müzik eğitiminde başarıya ulaşılmasında öğrencilerin müzik dersine ilgileri çok önemlidir. Eğer öğrencilerin müzik dersine tutumları olumlu olur ve ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir eğitim öğretim ortamı onlara sunulursa, genel müzik eğitiminde başarı sağlanacaktır (Otacıoğlu, 2007). Başer ve Aksu'ya (2022) göre öğrencinin derse yönelik olumlu ya da olumsuz bir tutuma sahip olması, dersle ilgili her durumu etkilemektedir. Bundan dolayı öğrencilerin tutumlarının belirlenmesi önemlidir. Uluocak ve Tufan'a (2011) göre ise bir öğretmenin, öğrencilerinin derse yönelik tutumlarının hangi değişkenlere bağlı olarak değiştiğini bilmesinin dersteki uygulamalarından daha verimli sonuçlar elde etmesinde önemlidir.

Tüm bunlardan hareketle erken yaşta geliştirilen olumlu ya da olumsuz tutumların, bireylerin müziğe karşı ilgi ve başarısını etkileyeceği düşünülmektedir. Çünkü müzik eğitiminin hedeflerinden biri olan müziğe yönelik olumlu tutum geliştirme, bireyin müziksel gelişimi ve kazanacağı müziksel davranışların kalıcı olabilmesi için önemlidir. Müzik derslerine yönelik tutumların geliştirilmesinde; kullanılan yöntemler, okullarda etkili müzik dersi için uygun ortam ve materyallerin sağlanması, öğrencinin okul dışındaki müzik yaşamı, müzikal faaliyetlerdeki doğrudan ya da dolaylı katılımlarının etkili olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda özel okullar ile devlet okulları arasındaki fiziki, ekonomik, kültürel vb. değişkenlerin farklı tutumlar geliştireceği konusu bir problem olarak ele alınmıştır.

Ülkemiz son yıllarda eğitimdeki yükünü özel okullar ile paylaşarak eğitimin toplumun her kesimine yaygınlaşmasını amaçlamış ve üzerindeki yükü hafifletmeye çalışmıştır. 4+4+4 eğitim sisteminin uygulanmaya başlaması ile birlikte özel okullarda eğitim gören ve görecek olan öğrenciler devlet tarafından teşvik edilmeye başlanmış olup, bu öğrencilerin okul giderlerinin bir kısmı devlet tarafından karşılanmaktadır. Bu durum özel okullara olan talebi arttırmış, özel okulların sayıları da bu talebe bağlı olarak artmıştır.

Nitekim özel okullar ve devlet okulları imkanları dahilinde karşılaştırıldığında bina, eğitim öğretim materyalleri vb. donanımlar gibi birçok alanda farklılıkların ortaya çıktığı görülmektedir. Mevcut bu farklılıklar aşağıdaki şekilde sıralanabilir;

Yeterli donanıma sahip olan özel okullarda öğrenciler müzik derslerini işlerken oluşturulan müzik laboratuvarlarında ders ile ilgili gitar, bağlama, piyano vb müzik aletlerini hem teorik olarak tanımakta hem de uygulama yapmaktadırlar. Devlet okullarında müzik dersleri genel olarak sınıflarda, büyük çoğunluğu teoriye dayalı olarak işlenmektedir. Öğrenciler bir eğitim öğretim yılı içerisinde genellikle tek bir çalgıyı tanıma imkanına sahip olabilmektedirler.

Özel okullarda eğitim gören öğrencilerin ailelerinin maddi durumlarının iyi ve eğitim seviyelerinin yüksek olması nedeniyle bu öğrenciler, okul hayatına başlamadan ailesinin yönlendirmesiyle müzik ile tanışmaktadırlar. Bu durum öğrencilerin eğitim hayatı süresince görecekleri müzik dersi için hazır bulunuşluk düzeylerini arttırmaktadır. Devlet okullarına devam eden öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun ailesinin maddi durumunun ve eğitim seviyesinin düşük olması bu ailelerin çocuklarını eğitim öğretim hayatı öncesi ve okul hayatında herhangi bir müzik faaliyetine yönlendirememesine sebep olmaktadır. Müziğin bu öğrencilerin hayatındaki yeri okulda gördüğü ders olarak kalmaktadır.

Özel okullarda çeşitli çalgıları kullanmayı öğrenen öğrencilerin bir araya gelerek oluşturdukları müzik grupları, hem öğrencinin müziği bir yaşam biçimi haline getirmesine hem de öğrencilerin sosyalleşme sürecine olumlu katkı sağlayacaktır. Devlet okullarında fiziki ortamın yetersizliği, sınıfların kalabalık olması gibi nedenlerle yapılacak grup çalışmaları zorlaşacaktır.

Özel okullar ve devlet okulları arasındaki belirtilen bu farklılıkların, özel okullarda öğrenim gören öğrenciler ile devlet okullarında öğrenim gören öğrencilerin müzik dersine ilişkin tutumlarının da farklılaşmasına yol açacağı düşünülmektedir. Bu nedenle araştırmada devlet okullarında ve özel okullarda öğrenim gören ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin müzik dersine ilişkin tutumları

arasında farklılık olup olmadığı üzerinde durulmuştur. Araştırmada kapsanan ana problem ve alt problemler buna göre oluşturulmuştur.

1.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, devlet okulları ve özel okullarda öğrenim gören ilköğretim 6.sınıf öğrencilerinin, müzik dersine ilişkin tutumlarını tespit ederek bunların ne gibi değişkenlere bağlı olarak farklılık gösterdiğini ortaya koymaktır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Bu araştırmayla devlet okulları ile özel okullardaki öğrencilerin müzik dersine ilişkin tutumlarının nasıl şekillendiği, hangi değişkenlerin etkili olduğu belirlenmiş olacaktır. Çalışma ile elde edilecek bulgular sonucunda, müzik dersi tutumlarının şekillenmesinde etkili olan değişkenler belirlenerek, mevcut durumun geliştirilmesi ve verimliliğin arttırılması konusunda yapılacak çalışmalara kaynak oluşturması açısından önemli bulunmaktadır.

2. Yöntem

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren ve örneklem grubu, verilerin toplanması ve çözümlenmesine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, Sakarya ilinde 6. Sınıf düzeyinde öğrenim gören özel okul ve devlet okullarındaki öğrencilere tutum ölçekleri uygulanarak, müzik dersine karşı tutumlarının incelenmesi ve değerlendirilmesini amaçlamıştır. Araştırma taşıdığı amaç ve bu amaca uygun izlenen yöntem ve toplanan verilerin niteliği açısından durum saptamaya yönelik betimsel bir çalışmadır.

Araştırmanın yürütülmesinde, tarama modelinde, betimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2002).

2.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Sakarya ilinde bulunan, devlet okulları ve özel okullarda öğrenim gören 6. Sınıf düzeyindeki öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise Sakarya İline bağlı Erenler, Serdivan ve Hendek İlçelerinde

bulunan, devlet okulları ve özel okullarda öğrenim gören 6. sınıf düzeyindeki 253 öğrenci oluşturmaktadır. Örnekleme alınan okullar belirlenirken farklı ilçelerden olması, öğrencilerin benzer sosyo-ekonomik düzeye sahip olduğu bir özel okul ve bir devlet okulu olması dikkate alınmıştır.

Tablo 1. Örneklem Grubunun Kişisel Özellikleri

		f	%
Cinsiyet	Kız	127	50,2
	Erkek	126	49,8
	Toplam	253	100
Okul Türü	Devlet Okulu	130	51,4
	Özel Okul	123	48,6
	Toplam	253	100
Anne Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	4	1,6
	İlkokul mezunu	96	37,9
	Ortaokul mezunu	71	28,1
	Lise mezunu	50	19,8
	Lisans	24	9,5
	Lisansüstü mezunu	7	2,8
	Toplam	252	100
Baba Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	2	0,8
	İlkokul mezunu	60	23,7
	Ortaokul mezunu	73	28,9
	Lise mezunu	70	27,7
	Lisans	31	12,3
	Lisansüstü mezunu	12	4,7
	Toplam	248	100

Tablo 1'de araştırmanın örneklemini oluşturan öğrencilerin cinsiyetleri, öğrenim gördükleri okul türü ve ebeveynlerinin eğitim durumlarına göre dağılımları görülmektedir. Örneklem grubu 127'si kız, 126'sı erkek olmak üzere toplam 253 6.sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Öğrencilerin 123'ü (%48.6) özel okul, 130'u (%51.4) devlet okulu öğrencisidir. Öğrencilerin annelerinin % 66.0 oranıyla büyük bir çoğunluğunun, babalarının ise % 52.6 oranıyla çoğunluğunun ilkokul ve ortaokul mezunu olduğu görülmektedir.

2.3. Verilerin Toplanması

Bu araştırmada kullanılan nitel bilgiler (veriler) kaynak tarama/çözümleme, nicel veriler ise anket yöntemiyle toplanmıştır. Nitel bilgilerin toplandığı taramada konuyla doğrudan veya dolaylı olarak ilgili yerli ve yabancı kaynaklardan yararlanılmıştır. Bu kaynaklar konuyla ilgili kitap, tez, makale ve internet vb.den oluşmaktadır. Nicel verilerin toplanması amacıyla araştırmacı tarafından cinsiyet, başarı algısı, okulda müzik sınıfı bulunma durumu, anne ve babanın eğitim durumu vb. bağımsız değişkenlerin bulunduğu bilgi formu ile müzik dersine ilişkin tutum ölçeği oluşturulmuştur. Çalışma kapsamında Müzik Dersi Tutum Ölçeği geliştirilmesi için yapılan literatür taramasından sonra oluşturulan tutum ölçeği uzman kişilere de sunulmuştur. Tutum maddelerinin, ortaokul 6. sınıf öğrencilerinin düzeyine uygunluğu ve onların müzik dersindeki duygu, düşünce ve davranışlarına yönelik tutumlarını ölçüp ölçmediği hakkındaki görüşleri doğrultusunda bazı maddeler eklenip çıkarılarak kapsam geçerliliği sağlanmıştır. Ölçme aracının ön çalışması 6. Sınıf düzeyindeki 20 öğrenciye araştırmacının gözetiminde uygulanmış, anlaşılmayan, zayıf maddeler belirlenmiş ve düzeltme ya da eksiltmeler yapılmıştır. Ölçme aracının pilot uygulama sonrasında Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0,91 olarak hesaplanmıştır. Bu çerçevede oluşturulan ve geliştirilen veri toplama aracı, örneklemi oluşturan öğrencilere öğrenim görmekte oldukları kurumlarda uygulanmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmada veri toplama aracıyla elde edilen ilk aşamada bilgisayar ortamına aktarılmış ve SPSS 26 programı kullanılarak çözümlenmiştir. Ankette yer alan cevabı tek seçenekli bulguların sergilenmesinde "frekans" (f) ve "yüzde" (%) kullanılmıştır. Alınan frekans yüzdeleri satır yüzdeleri olup sütun yüzdeleri sadece "toplam" sütunlarında kullanılmıştır. Öğrencilerin müzik dersine ilişkin tutumlarında belirlenen okul türü ve cinsiyet değişkenlerine göre farklılık olup olmadığı ve fark varsa bunun anlamlı olup olmadığının sergilenmesinde bağımsız iki örnek T- Testi kullanılmıştır. Anlamlılık seviyesi olarak 0,05 kullanılmış olup, $p<0,05$ olması durumunda anlamlı ilişkinin olduğu; $p>0,05$ olması durumunda ise anlamlı ilişkinin olmadığı belirtilmiştir.

2.5. Güvenilirlik Analizi ve Normallik Varsayımı

Tutum ölçeği için yapılan güvenilirlik analizi sonuçlarına göre hesaplanan Cronbach's Alpha katsayısı **%91,9** olarak hesaplanmıştır. Bu değer tutum ölçeğimizin çok güvenilir olduğunu göstermektedir.

Yapılan normallik testi sonuçlarına göre **eğiklik (0,68)** ve **basıklık (-0,69)** değerleri **-1,5** ile **1,5** referans aralığı baz alınarak normal dağılım sergiledikleri varsayılmıştır. Bu nedenle parametrik testler yapılmaya karar verilmiştir.

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre müzik tutumları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla Bağımsız İki Örnek T-Testi uygulanmış ve bulunan sonuçlara bulgular kısmında yer verilmiştir.

3. Bulgular ve Yorum

Bu bölümde araştırma için toplanmış verilerin yöntem bölümünde belirtilen tekniklerle çözümlenmesi sonucunda elde edilen bulgular ve onlara ilişkin yorumlar sergilenmektedir. Analiz sonuçları tablolar halinde düzenlenerek sözel olarak açıklanmış daha sonra yorumları yapılmıştır.

Tablo 2. Öğrencilerin Okullarında Müzik Sınıfı Olup Olmadığının Okul Türüne Göre Dağılımı

Okulda Müzik Sınıfı	Devlet Okulu		**Özel Okul**		Toplam	
Bulunma Durumu	f	%	f	%	f	%
Var	4	3,1	123	96,9	127	50,2
Yok	126	96,9	0	0	126	49,8
Genel Toplam	**130**	**51,4**	**123**	**48,6**	**253**	**100**

Tablo 2'de görüldüğü gibi, okullarda müzik sınıfı bulunma durumu özel okul öğrencilerinin tamamı tarafından ''var'', müzik sınıfı bulunduğu yönünde ifade edilirken, devlet okulu öğrencilerinin 126'sı tarafından ise ''hayır'' şeklinde işaretlenmiştir. Buna göre, özel okulların fiziksel olanakları bakımından devlet okullarına göre daha avantajlı durumda olduğu söylenebilir.

Tablo 3. Öğrencilerin Okullarındaki Müzik Sınıfını Kullanma Durumlarının Okul Türüne Göre Dağılımı

Okulda Müzik Sınıfı	**Özel Okul**		Devlet Okulu		Toplam	
Kullanma Durumu	f	%	f	%	f	%
Evet	116	94,3	-	-	116	94,3
Hayır	7	5,7	-	-	7	5.7
Genel Toplam	**123**	**100**	**-**	**-**	**123**	**100**

Tablo 3'te görüldüğü gibi, müzik sınıfının kullanım durumu özel okulda öğrenim gören 116 öğrenci tarafından ''evet'' şeklinde işaretlenmiştir. Buna göre müzik sınıfının özel okullarda aktif bir şekilde kullanılıyor olduğundan söz edilebilir.

Tablo 4. Öğrencilerin Müzik Derslerinde Kullandıkları Çalgıların Okul Türüne Göre Dağılımı

Müzik Dersinde	Devlet Okulu		**Özel Okul**		Toplam	
Kullanılan Çalgılar	f	%	f	%	f	%
Piyano	1	0,4	92	36,7	93	37,1
Org	32	12,7	0	0	32	12,7
Gitar	10	4	14	5,6	24	9,6
Bağlama	1	0,4	10	4	11	4,4
Diğer (melodika, blok flüt vb.)	43	17,1	0	0	43	17,1
Hiç **çalgı kullanmayanlar**	41	16,3	7	2,8	48	19,1
Genel Toplam	**128**	**51**	**123**	**49**	**251**	**100**

Tablo 4'te okullarda müzik dersinde kullanılan çalgılara ilişkin özel okullarda; 92 öğrenci piyano, 14 öğrenci gitar, 10 öğrenci bağlama ve 7 öğrenci hiçbiri seçeneğini işaretlerken, devlet okullarında 1 öğrenci piyano, 32 öğrenci org, 10 öğrenci gitar, 1 öğrenci bağlama, 43 öğrenci diğer (melodika, blok flüt) ve 41 öğrenci tarafından 'hiçbiri' seçeneğini işaretlemiştir. 2 öğrenci ise bu soruya yanıt vermemiştir. Buna göre özel okullarda ağırlıklı olarak piyano ve gitar çalgılarının varlığından bahsedebilirken, devlet okullarında org ve diğer çalgıların kullanımı söz konusudur, şeklinde yorumlanabilir. Özel okullarda ikinci bir müzik aleti olarak gitar kullanılırken, devlet okullarındaki öğrencilerin çoğunluğu müzik derslerinde melodika ve blok flüt kullandıklarını ifade etmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin Okul İçi ve Okul Dışı Müzik Etkinliklerine Katılma Durumlarının Okul Türüne Göre Dağılımı

	Devlet Okulu		Özel Okul		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Müzik etkinliklerine katılanlar	38	29,2	70	56,9	108	42,7
Müzik etkinliklerine katılmayanlar	92	70,8	53	43,1	145	57,3
Genel Toplam	**130**	**100**	**123**	**100**	**253**	**100**

Tablo 5'te görüldüğü gibi, okul türlerine göre müzik etkinliklerine katılma durumu özel okullarda %56,9 iken, devlet okullarında %29,2'dir. Buna göre

özel okullardaki müzik etkinliklerine katılımın devlet okullarına göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 6. Öğrencilerin Müzik Dersine İlişkin Tutumlarının Frekans, Yüzde ve Aritmetik Ortalama Dağılımları

		f	%	x̄
Müzik çok sevdiğim dersler arasındadır.	Katılıyorum	137	54,2%	1,62
	Orta Derece Katılıyorum	73	28,9%	
	Katılmıyorum	43	17,0%	
Müzik dersinde kendimi rahat hissederim.	Katılıyorum	157	62,1%	1,54
	Orta Derece Katılıyorum	54	21,3%	
	Katılmıyorum	42	16,6%	
Müzik dersinin beni kültürel anlamda geliştirdiğini düşünüyorum.	Katılıyorum	132	52,2%	1,7
	Orta Derece Katılıyorum	64	25,3%	
	Katılmıyorum	57	22,5%	
Müzik dersinde müzik yeteneğimin geliştiğini hissediyorum.	Katılıyorum	158	62,5%	1,55
	Orta Derece Katılıyorum	49	19,4%	
	Katılmıyorum	46	18,2%	
Müzik dersi kendime güvenimi arttırır.	Katılıyorum	108	42,9%	1,84
	Orta Derece Katılıyorum	76	30,2%	
	Katılmıyorum	68	27,0%	
Müzik dersinde kendimi rahatça ifade edebilirim.	Katılıyorum	113	44,7%	1,79
	Orta Derece Katılıyorum	80	31,6%	
	Katılmıyorum	60	23,7%	
Güzel şarkı söylemek ya da çalmak beni mutlu eder.	Katılıyorum	168	66,7%	1,48
	Orta Derece Katılıyorum	47	18,7%	
	Katılmıyorum	37	14,7%	
Müzik dersinin yaşantımda gerekli olduğunu düşünüyorum.	Katılıyorum	118	46,8%	1,74
	Orta Derece Katılıyorum	80	31,7%	
	Katılmıyorum	54	21,4%	
Müzik dersini eğlenceli buluyorum.	Katılıyorum	168	66,7%	1,46
	Orta Derece Katılıyorum	50	19,8%	
	Katılmıyorum	34	13,5%	

"Müzik çok sevdiğim dersler arasındadır." sorusuna öğrencilerin %54,2'si katıldıklarını, %28,9'u orta derecede katıldıklarını ve %17'si katılmadıklarını

belirtmişlerdir. Bu önermeye ilişkin genel ortalama 1,62'dir. Öğrencilerin büyük bir kısmının müzik dersini sevdikleri söylenebilir.

"Müzik dersinde kendimi rahat hissederim." sorusuna öğrencilerin %62.1'i katıldıklarını, %21,3'ü orta derecede katıldıklarını ve %16,6'sı katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu önermeye ilişkin genel ortalama 1,54'tür. Öğrencilerin büyük bir kısmının müzik dersinde rahat hissettikleri söylenebilir.

"Müzik dersinin beni kültürel anlamda geliştirdiğini düşünüyorum." sorusuna öğrencilerin %52,2'si katıldıklarını, %25,3'ü orta derecede katıldıklarını ve %22,5'i katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu önermeye ilişkin genel ortalama 1,7'dir. Öğrencilerin büyük bir kısmı müzik dersinin onları kültürel anlamda geliştirdiğini düşünmektedir.

"Müzik dersinde müzik yeteneğimin geliştiğini hissediyorum." sorusuna öğrencilerin %62,5'i katıldıklarını, %19,4'ü orta derecede katıldıklarını ve %18,2'si katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu önermeye ilişkin genel ortalama 1,55'tir. Öğrencilerin büyük bir kısmı müzik dersinde, müzik yeteneğinin geliştiğini söylemektedir.

"Müzik dersi kendime güvenimi arttırır." sorusuna öğrencilerin %42,9'u katıldıklarını, %30,2'si orta derecede katıldıklarını ve %27'si katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu önermeye ilişkin genel ortalama 1,84'tür. Öğrencilerin çoğunluğu müzik dersinin özgüvenlerini artırdığını ifade etmektedir.

"Müzik dersinde kendimi rahatça ifade edebilirim." sorusuna öğrencilerin %44,7'si katıldıklarını, %31,6'sı orta derecede katıldıklarını ve %23,7'si katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu önermeye ilişkin genel ortalama 1,79'dur. Öğrencilerin çoğunluğu müzik dersinde kendilerini rahatça ifade edebilmektedir.

"Güzel şarkı söylemek ya da çalmak beni mutlu eder." sorusuna öğrencilerin %66,7'si katıldıklarını, %18,7'si orta derecede katıldıklarını ve %14,7'si katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu önermeye ilişkin genel ortalama 1,48'dir. Şarkı söylemek veya çalmak öğrencileri genel olarak mutlu etmektedir.

"Müzik dersinin yaşantımda gerekli olduğunu düşünüyorum." sorusuna öğrencilerin %46.8'si katıldıklarını, %31,7'si orta derecede katıldıklarını ve %21,4'ü katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu önermeye ilişkin genel ortalama 1,74'tür.

"Müzik dersini eğlenceli buluyorum." sorusuna öğrencilerin %66,7'si katıldıklarını, %19,8'i orta derecede katıldıklarını ve %13,5'i katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu önermeye ilişkin genel ortalama 1,4'tür. Öğrencilerin büyük çoğunluğu müzik dersini eğlenceli bulmaktadır.

Tablo 7. Öğrencilerin Müzik Dersine İlişkin Tutumlarının Cinsiyete Göre Dağılımları

	Cinsiyet	Gözlem	Ortalama	Standart Sapma
Tutum	Kız	127	1,4357	,51598
	Erkek	126	1,8483	,62469

Tablo 7 incelendiğinde kız öğrencilerin tutum ölçeğine ilişkin ortalamaları 1,43 iken, erkek öğrencilerin ortalaması 1,84'tür. Erkek ve kız öğrencilerin sayısı hemen hemen eşit olmasına rağmen, erkek öğrencilerin ortalamasının daha yüksek olması dikkati çekmektedir.

Tablo 8. Cinsiyet ve Tutuma İlişkin Uygulanan T-Testi

		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference
Tutum	Equal variances assumed	10,645	,001	-5,730	251	,000	-,41263	,07201
	Equal variances not assumed			-5,726	241,651	,000	-,41263	,07207

T-testi sonuçlarına göre hesaplanan Sig.(2-tailed) değeri ***p*=000** olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan Sig.(2-tailed) değeri 0,05'ten küçük olduğundan kız ve erkek öğrencilerin tutum puanları arasında **anlamlı** bir fark bulunmuştur. Erkek öğrencilerin müzik dersine ilişkin tutumlarının kız öğrencilere oranla daha olumlu olduğu görülmektedir.

Tablo 9. Öğrencilerin Müzik Dersine İlişkin Tutumlarının Okul Türüne Göre Dağılımları

	Okul Türü	Gözlem	Ortalama	Standart Sapma
Tutum	Devlet Okulu	130	1,6368	,49222
	Özel Okul	123	1,6459	,71193

Devlet okulunda okuyan öğrencilerin sayısı 130 iken ortalamaları 1,63'tür. Özel okulda okuyan öğrencilerin ortalaması ise 1,64'tür. Her iki grubun ortalamalarının hemen hemen birbirine eşit olduğu görülmektedir. Standart sapması düşük çıkan devlet okul öğrencilerinin homojen bir grup olduğu ve standart sapması yüksek çıkan özel okul öğrencilerinin ise tutumları arasındaki farklılaşmanın fazla olduğu söylenebilir.

Tablo 10. Okul Türü ve Tutuma İlişkin Uygulanan T-Testi

		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference
Tutum	Equal variances assumed	38,065	,000	-,119	251	,905	-,00914	,07660
	Equal variances not assumed			-,118	215,601	,906	-,00914	,07736

Öğrencilerin okudukları okul türüne göre tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına ilişkin yapılan T-Testi sonuçları Tablo 10'da verilmiştir. Tablodan hareketle hesaplanan Sig.(2-tailed) değeri ***p*= ,905**'tir. Bu değerimiz **0,05**'ten büyük hesaplandığından öğrencilerin okul türüne göre tutum puanları arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

4. Sonuçlar ve Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde, Sakarya ilinde devlet okullarında ve özel okullarda öğrenim gören 6. Sınıf öğrencilerinin müzik dersine ilişkin tutumları arasında farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan araştırmadan elde edilen bulgular ve yorumlara bağlı olarak varılan sonuçlar ile bunlar ışığında oluşturulan öneriler sunulmaktadır.

4.1. Sonuçlar

1. Araştırma Sakarya İline bağlı Erenler, Serdivan ve Hendek İlçelerinde bulunan, devlet okulları ve özel okullarda öğrenim gören 6. sınıf düzeyinde 253 öğrencinin yer aldığı bir çalışmadır.
2. Araştırmada yer alan öğrencilerin 130'u (%51,4) devlet okulu, 123'ü (%48,6) özel okul öğrencisidir.
3. Araştırmada yer alan öğrencilerin 127'si (%50,2) kız, 126'sının (%49,8) erkek öğrencidir.
4. Araştırmada yer alan öğrencilerin annelerinin eğitim durumuna göre dağılımları incelendiğinde; % 37,9' unun ilkokul, % 28,1' inin ortaokul, % 19,8'inin lise mezunu olduğu, Lisans ve lisansüstü eğitim alan annelerin oranının ise % 12,3 olduğu görülmüştür.
5. Araştırmada yer alan öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre dağılımları incelendiğinde; % 23,7'inin ilkokul, % 28,9'unun ortaokul, %

27,7'nin lise mezunu olduğu, % 17'sinin ise lisans ve lisansüstü eğitim aldıkları sonucu ortaya çıkmıştır.

6. Araştırma örnekleminde seçilen özel ve devlet okulları her ne kadar birbirine yakın sosyo-ekonomik çevrelerden seçilmiş olsa da, özel okulların, fiziki imkanları bakımından devlet okullarından daha avantajlı durumda olduğu ve buna göre, özel okullarda müzik sınıfının bulunması, müzik aletlerinin çeşitliliği ve öğrencilerin okul dışı etkinliklerdeki aktif katılımın özel okullarda daha fazla olduğu sonuçları ortaya çıkmıştır.
7. Özel okulların olanakları bakımından daha ulaşılabilir ve fiziksel donanımlarının daha çeşitli olması, derslerin işleyişi dolayısıyla öğrencinin müzik dersine karşı geliştireceği tutumu olumlu yönde etkilemesi ve devlet okullarına devam eden öğrencilere oranla daha olumlu tutuma sahip olabilecekleri düşüncesini kuvvetlendirse de, yapılan analiz sonucunda özel ve devlet okulu öğrencilerinin ortalama bir tutum geliştirdikleri ve aralarında anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
8. Öğrencilerin müzik dersi tutumlarının cinsiyete göre incelenmesi sonucunda; müzik dersi tutumlarının kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür. Elde edilen bulgular erkek öğrencilerin lehine olup, erkeklerin müzik tutumlarının kızlara oranla daha olumlu olduğunu ortaya koymaktadır.

4.2. Öneriler

Araştırmanın sonuçlarına dayanarak aşağıdaki öneriler getirilmiştir.

1. Okullarda müzik eğitiminin etkili şekilde uygulanabilmesi için fiziki şartlar sağlanmalıdır. Okullarda müzik odası oluşturulmasının ve gerekli çalgıların, araç ve gereçlerin temin edilerek müzik odasının etkin kullanımının yararlı olacağı düşünülmektedir.
2. İlköğretimde müzik ders saatleri toplu etkinlik yapabilmek ve ürün çıkarabilmek için yeterli değildir. Müzik dersi dinleme, çalma, söyleme gibi öğrenme alanları bakımından uygulamaya yönelik bir derstir. Verimli bir eğitim için ders saatleri arttırılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.
3. Özel okul ve devlet okulları, olanakları bakımından incelendiğinde müzik dersine ilişkin öğrenci tutumlarında farklılığın çıkmaması beklenen bir durum değildir. Bu duruma yönelik farklı araştırmalar yapılmasında yarar görülmektedir.
4. Okullarda müzikal etkinlikler, projeler arttırılmalı, sanat, okulun birçok alanında etkili hale getirilmelidir. Öğrencilerin derslerde ve ders dışındaki

müziksel etkinliklerde görev almaları sağlanmalıdır. Böylece öğrencilerde sorumluluk bilinci gelişecek ve sanat aktiviteleri sahiplenilecekleri düşünülmektedir.

5. Müzik öğretmenlerinin tutum oluşturmada öğrencilerin dersle ilgili düşüncelerini ve beklentilerini dikkate almalarının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

Afacan, Ş. , Özgür, Ü. (2016). 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin müzik dersine ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Hakemli Müzik Araştırmaları Dergisi*, 7, 1-24.

Aydın, O., (2004). *Davranış bilimlerine giriş*. Özkalp, E. (Ed.) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Başer, B. & Aksu, C. (2022). Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin müzik dersine yönelik tutumlarının nncelenmesi: Giresun ili örneği. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22*(1), 308-337.

Erkuş, A. (2003). *Psikometri üzerine yazılar.* Ankara: Türk Psikologlar Derneği.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2005). *Yeni insan ve insanlar*. İstanbul: Evrim.

Kocabaş, A. (1997). Temel eğitim II. kademe öğrencileri in müziğe ilişkin tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 13, 141-145.

Milli Eğitim Bakanlığı Müzik Dersi Öğretim Programı. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, 2018.

Nacakçı, Z. (2006). İlköğretim öğrencilerinin müzik dersine ilişkin tutumları. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu Bildirisi. Denizli. https://www.muzikegitimcileri.net/bilimsel/bildiri/pamukkale/Z-Nacakci.pdf sayfasından erişilmiştir.

Otacıoğlu, S.G. (2007). İlköğretim 5., 6., 7. Sınıf öğrencilerinin müzik dersine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi,* 21, 134-139.

Otlak Selçuk, S. (2019). *Lise öğrencilerinin müzik dersine ilişkin tutum ve algıları.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Özgül, İ. (2007). *Türkiye'de ilköğretim müzik dersi öğretim programının çözümlenmesi.* Ankara, 38. ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi'nde sunulmuş bildiri.

Özmenteş, G. (2006). Müzik dersine yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi. İlköğretim Online, 5(1), 23-29.

Saruhan, Ş. ve Deniz, J. (2011). Temel eğitim II. kademe öğrencilerinin müzik dersine karşı tutumları. İlköğretim Online, 10(2), 695-702.

Sun, M. (2006). Çocuklar ve gençler için şarkı demeti. Ankara. Sun Yayınevi.

Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi.* Ankara: Nobel.

Tufan, S. (1992). *Müzikte erken eğitimin önemi ve koşulları*. 2000'e Doğru Müzik ve Sahne Sanatları Eğitimimizde Yeni Düşünceler Sempozyumu, Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Konservatuarı, İstanbul.

Türk Dil Kurumu (2017). *Türkçe sözlük.* https://sozluk.gov.tr/ sayfasından erişilmiştir.

Uçan, A. (1999). İlköğretimde Müzik Öğretimi*, Burdur: Modül 9*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Uluocak, S. & Tufan, E. (2011). İlköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin müzik dersine ilişkin tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 19*(3), 991-1002.